

IN MEMORIAM – EFTIMIE MURGU (1805-1870)

Mariana Neguțu

Anul acesta se împlinesc 200 de ani de la nașterea lui E. Murgu și 135 de ani de la moartea sa și din aceste motive am considerat că este necesar să-l readucem în atenția cititorilor, subliniind câteva momente importante din activitatea sa revoluționară, începând cu participarea la mișcarea revoluționară din 1840 și continuând cu revoluția de la 1848.

S-a născut la 28 decembrie 1805 în comuna Rudăria, astăzi Eftimie Murgu, din județul Caraș-Severin. Tatăl său, Simeon, era militar de carieră, sublocotenent în regimentul grăniceresc nr. 13, iar mama, Camelia, provenea dintr-o comună învecinată, Bănia¹. Studiile le-a început în comuna natală, urmându-le apoi, probabil la Caransebeș, ipoteză susținută și de faptul că din anul 1815 tatăl său se stabilește aici. Începând cu anul 1826, studiază filozofia la Seghedin, iar în anul următor se transferă la Universitatea din Pesta, unde termină filozofia și se înscrie la Facultatea de Drept pe care o absolvă în 1830 cu rezultate foarte bune². După terminarea facultății va face un an practică pe lângă un avocat, apoi este notar și jurat la Judecătoria Supremă din Ungaria³. Anul 1830 marchează și începutul activității sale publicistice, când, susținător al culturii și limbii naționale, publică prima sa lucrare⁴, care combătea disertația lui Sava Tököly.

Adoptând un ton ironic, adesea violent, spulberă toate argumentele autorului, susținând ideea originii latine a poporului român. Referitor la problema națiunii și a limbii române, face afirmații care explică acțiunile sale ulterioare „românii nu caută nici glorie, nici mărire prin faptul că se consideră români, ci numai adevărul istoric...Românii din toate provinciile sunt unul și același popor...În ceea ce privește pe românii din Transilvania, sunt mai numeroși decât toți ceilalți locuitori luați la un loc”⁵. Această lucrare, ca și cea mai mare parte a operei sale a fost scrisă în limbile germană și maghiară, mai puțin accesibile. Multe din lucrările sale din păcate s-au pierdut, pe de o parte datorită vieții agitate, pe care a dus-o, iar pe de altă parte datorită deselor anchete la care a fost supus și închisorilor prin care a stat, de multe ori corespondența și manuscrisele au fost confiscate și nu i s-au mai returnat.

¹ E. Murgu *Scrieri*, ediție îngrijită cu o introducere de I.D. Suciu, București, 1969, p. 13.

² *Idem*, p. 19.

³ *Idem*, p. 14.

⁴ E. Murgu, *Combaterea disertației apărută sub titlul de: Dovadă că românii nu sunt de obârșie romană și că acest lucru nu reiese din limba lor italiano-slavă. Completarea cu mai multe argumentări și tradusă în limba română de S.T. Buda, 1827 și Dovada că românii sunt urmașii de necontestat ai romanilor, în care scop se adaugă câteva disertații adecvate, în fine Observație privind anticritica aceluiași S.T. cuprinsă în anexă* (în limba germană) Buda, 1830, p. 156.

⁵ I.D. Suciu, *Revoluția de la 1848-1849 în Banat*, București 1968, p. 87.

Încă din anul 1832 dorea să se stabilească în Țara Românească sau Moldova. Abia după ce obține titlul de doctor în drept la Universitatea din Pesta – în 1834 – pleacă la Iași, unde inaugurează cursul de filozofie în limba română la Academia Mihăileană⁶. Fiind adversarul sistemului învechit al memorizării, cerea elevilor „...înțelegere bărbătească și judecată pătrunzătoare“. Datorită neînțelegerilor cu domnitorul Mihail Sturdza, dar mai ales cu Gheorghe Asachi, se mută la București, în august 1836. Un an va preda lecții particulare unde va avea printre elevi pe Ion Ionescu de la Brad, Nicolae Bălcescu, Constantin A. Rosetti⁷, contribuind din plin la formarea acestor viitori revoluționari.

În august 1837 este numit profesor de logică și drept roman la Colegiul Sf. Sava, unde va sta până în 1840 când își dă demisia. Împreună cu Dumitru Filipescu și profesorul francez I. A. Vaillant, stabilit în țară încă din 1829, pune bazele mișcării revoluționare din 1840, Eftimie Murgu fiind considerat „mentorul“ ei. În urma unei trădări, este arestat la domiciliu. Deoarece era sudit austriac, a stat în arest până la terminarea cercetărilor și confruntarea cu ceilalți acuzați. În patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României se păstrează un facsimil executat de d-na Cora Marulis, în anul 1978 după original⁸. Are 11 pagini cu alfabetul chirilic, scris cu cerneală neagră și cuprinde interogatoriile luate lui Eftimie Murgu la confruntările cu Marin Serghiescu, C. Telegescu, N. Bălcescu, Sotir Geran, Constantin Cămărășescu, în perioada 14-18 noiembrie 1840.

În timpul anchetei și a confruntărilor, a negat că îi cunoaște pe M. Serghiescu, C. Telegescu, Sotir Geran sau Grigore Rădosanu, iar pe N. Bălcescu a precizat că îl cunoaște „...de când a învățat la mine. De atunci nu au avut nici o înclinare“; pe prof. Vaillant „...am auzit și îl cunosc din vedere și nici o altă înclinare cu dânsul n-am avut“; iar în legătură cu Mitică Filipescu recunoaște că îl cunoaște din vedere „...dar că dl. Filipescu să fi fost la mine, eu nu știu“. La confruntarea cu Nicolae Bălcescu din 17 noiembrie susține printre altele „...nu știu să fi fost cu domnul Bălcescu undeva, nici nu știu că mi-ar fi vorbit cineva sau aș fi vorbit cuiva despre vreun fel de revoluție, nici nu am știut despre vreun fel de convorbire a celor ce se arată pentru vreun fel de plan de revoluție...“

La confruntarea cu Sotir Geran din 18 noiembrie, susținea „...cine vor fi acei aliați și ce fel de alianță vor fi avut, eu nu am nici o știință și pentru că eu nu știu să fi vorbit nimănui, nici în casa mea, nici altundeva despre politica ce se pomenește în răspunsul d-lui Sotir, eu nu cunosc nici epitetul de mentor, careli eu ca unul ce mă știu străin unor asemenea relații întrucât s-ar fi raportând către mine să-l socotesc de o expresie deșartă“. După anchetă a fost trimis sub escortă la Caransebeș, apoi transferat la Lugoj, unde a stat până pe 21 septembrie 1841. În

⁶ V. Chereșteșiu V, *Luptătorul revoluționar Eftimie Murgu*, în „Studii“, IX (1956), nr. 1, p. 70.

⁷ I. Popa., V. Zaberca, *Eftimie Murgu*, Reșița, 1976, p. 27.

⁸ Textul integral al acestor interogatorii în G. Zane *Mișcarea revoluționară de la 1840 din Țara Românească* în „Studii și materiale de istorie modernă“, vol. III, București, 1963, p. 255-271.

patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României se păstrează lanțul și cătușele cu care a stat încătușat la închisoarea de la Lugoj. Piesa, cu nr. inv. 69573, are următoarele dimensiuni: lanțul, L = 101 cm., cătușa mare, D = 10,5 cm., cea mică, D = 7,5 cm. Cătușa mare era folosită pentru prinderea gleznei, iar cealaltă pentru prinderea încheieturii mâinii. Fiecare cătușă are câte o balama pentru a putea fi închisă și deschisă, iar în partea opusă două orificii prin care se introduce un nit mare cu filet, care ajută la strângerea ei. Este confecționată din metal – fier, nu prezintă urme evidente de degradare și a fost transferată de la Muzeul de Istorie din Lugoj în anul 1970.

După eliberarea din închisoare, septembrie 1841, se stabilește la Lugoj unde devine purtătorul de cuvânt al revendicărilor naționale și sociale ale românilor. Încă din anul 1844 inițiază o nouă mișcare revoluționară care urmărea introducerea administrației românești în Banat și unirea acestuia cu Țara Românească, Moldova și Transilvania, pentru a forma un stat unitar⁹.

În urma unui denunț, este arestat în martie 1845 și, pentru a nu se produce noi tulburări și în Banat, este trimis la Pesta, unde la 27 aprilie 1846 începe procesul; el refuză să se apere și nu răspunde la interogatorii, invocând motivul că este născut în regimentul de graniță care nu aparține Ungariei, deci a fost arestat ilegal. Procesul se reia la 6 februarie 1848, situându-se pe aceeași poziție.

Izbucnirea revoluției de la 1848 îl găsește tot la închisoare de unde este eliberat la 8 aprilie și pornește spre Banat, iar la Lugoj ajunge la 8 iunie, unde în cinstea lui este organizată o mare manifestație. Se bucura de o popularitate deosebită, „era zeul românilor, bărbatul pe care poporul îl ducea cu caretă cu tot pe umeri”¹⁰.

Ideea centrală a lui Murgu era ca lupta pentru libertate a poporului român să se încadreze în lupta popoarelor Europei pentru libertate, în revoluția generală din 1848. În sprijinul acestei idei, la 20 iulie 1848 îi scria lui N. Bălcescu „...în toată întâmplarea nu ar fi rău să pășiți la o oarecare legătură cu guvernul unguresc. Eu fiind deputat la adunarea țării, voi face toate ca să fie alianță între aceste două țări”¹¹. Spera să organizeze o puternică oștire populară, vis manifestat încă din timpul mișcării revoluționare de la 1840 și care-l va preocupa toată viața. Își dă seama că numai cu ajutorul unei astfel de armate se puteau realiza planurile sale de reforme și unirea poporului român.

Un pas important în desfășurarea revoluției din Banat îl constituie Adunarea de la Lugoj din 15/27 iunie 1848, unde se lansează manifestul *Frați români bănățeni*. Adunarea se va ține pe un platou, numit ulterior „Câmpia Libertății”, iar la deschidere este ales președinte. Se propune, printre altele înființarea armatei populare, alegerea lui în calitate de comandant suprem,

---

⁹ I. Popa. V. Zaberca, *op.cit.*, p. 36.

¹⁰ Bogdan Duică G., *Eftimie Murgu*, București, 1937, p. 137.

¹¹ *Idem*, p. 171.

independența bisericii române, recunoașterea limbii române ca limbă oficială în Banat, etc¹².

Ca unul dintre cei mai mari patrioți români ai generației de la 1848, a propagat toată viața solidaritatea națiunii române și a năzuit ca românii din Țara Românească, Moldova și Transilvania să meargă în momentele de cotitură ale istoriei pe același drum. În acest scop, a întreținut strânse legături cu revoluționarii din Moldova, iar la Adunarea de la Lugoj au participat și trei revoluționari moldoveni, Alecu Russo, Manolache Costache Epureanu, Lascăr Rosetti, care i-au adus și programul revoluționarilor moldoveni întocmit la Brașov.

După izbucnirea revoluției în Țara Românească, Nicolae Bălcescu îi trimite programul și alte documente elaborate de membrii Guvernului provizoriu¹³. În scrisoarea de răspuns trimisă lui Nicolae Bălcescu, afirma: „...eu, frate, să știi că am plâns de bucurie când am luat știri despre triumful libertății în România și cu nerăbdare aștept să văd România slobodă și să mă bucur de fericirea fraților mei, care mai de mult ar fi meritat această soartă¹⁴. Armata populară ce urma să se înființeze în Banat trebuia să ajute pe revoluționarii moldoveni și pe cei din Țara Românească în eventualitatea unei intervenții străine. Pleacă la Perta la 1 iulie 1848 unde va participa, în calitate de deputat al circumscripției Lugoj la sesiunea noului Parlament ales, având trei obiective fundamentale: lupta pentru recunoașterea dezideratelor Adunării de la Lugoj, lupta pentru unirea românilor din cele trei provincii românești și unirea forțelor revoluționare.

După eșuarea planului de formare a armatei populare, întocmește un proiect de lege referitor la drepturile bisericesti ale românilor, care este prezentat în Parlament la 26 august, dar dezbaterile lui este amânate. A fost primul și ultimul discurs rostit în Parlamentul din Pesta. Deși va participa la ședințe, nu va mai lua niciodată cuvântul. Era opoziția pe care o va face guvernului revoluționar maghiar și despre care afirma mai târziu „...eu de atunci încoace m-am tras de cătră ei și bucuros aș fi fugit de la Pesta¹⁵”.

L. Kossuth a interzis înființarea armatei populare române și nu a aprobat cererile Adunării de la Lugoj, motive care l-au îndepărtat pe E. Murgu, dar în același timp era conștient că numai prin alianța forțelor revoluționare, revoluția va triumfa „...eu fiind deputat... voi face totul ca să fie alianța între aceste țări, voi căuta să pregătesc adunarea spre a păși la o alianță cu Moldoromânia!...că nu-i bine să stăm izolați¹⁶”. A continuat să militeze pentru apropierea dintre revoluționarii români și maghiari, căutând să atragă și pe reprezentanții revoluției

¹² Murgu E., *Scrieri*, cu o introducere de I. D. Suci, p. 37.

¹³ I. D. Suci, T. Moș *Eftimie Murgu (1805-1870). Noi contribuții documentare* în „Studii” tom 23, 1970, nr. 6, p. 1111.

¹⁴ Murgu E., *op.cit.*, p. 41.

¹⁵ I.D. Suci, *Revoluția de la 1848-1849 în Banat*, București, 1968, p. 168.

¹⁶ V. Chereșteșiu, *art.cit.*, p. 77.

poloneze. Participă la consfătuirea deputaților români de la Debrețin, iar după sosirea lui Nicolae Bălcescu în Ungaria, colaborează cu acesta în vederea realizării alianței forțelor revoluționare româno-maghiare. La 28 iulie 1849 dieta din Seghedin a votat proiectul Legii naționalităților¹⁷, care asigura românilor și națiunilor slave din Ungaria o oarecare autonomie națională.

Guvernul lui L. Kossuth îl roagă pe E. Murgu să ducă textul acestei legi lui Avram Iancu în Munții Apuseni și se iau măsuri astfel încât deputatul bănățean să – și poată îndeplini în bune condiții misiunea ce i-a fost încredințată... „Fă ca Murgu să poată merge cu siguranță la Iancu... În scurt, întrebuițează în așa chip clipa sfântă ca să poată fi câștigat poporul român și pentru ca să putem profita de îndată de armele sale împotriva dușmanului comun”¹⁸ – scria Kossuth comisarului Török de la Arad.

Pe data de 29 iulie, Murgu însoțit de deputatul Ioan Gozman pleacă la A. Iancu cu noua Lege a naționalităților și ordinul de numire a lui Iancu¹⁹ ca general.

Împreună cu Nicolae Bălcescu, fostul său elev, reușise să câștige simpatia emigranților polonezi din Ungaria, iar după ocuparea Banatului de către generalul Iosif Bem, s-a întâlnit cu acesta și a ajuns la o înțelegere pentru unirea tuturor forțelor revoluționare din Transilvania. În acest sens, pe data de 14 august 1849 are loc o nouă întâlnire cu generalul Bem (avusese o discuție anterioară la Lugoj, pe 8 august) și îl anunță că nu a reușit să aibă o discuție cu A. Iancu, ci cu doi tribuni care i-au cerut un răspuns ca să se poată pronunța. A mai avut încă două convorbiri cu generalul Bem, acesta comunicându-i că în ziua de 15 august Lugojul a fost ocupat de trupele austriece. La întâlnirea de la Muncelul Mare generalul Bem îl anunță că nu a mai putut înfirișa o armată pentru a continua lupta și este nevoit să ia drumul pribegiei în Turcia²⁰.

Murgu este arestat pe 21 august în comuna Luncani, eliberat, iar pe 22, în urma unui denunț, este arestat din nou, la Lugoj. Este cercetat 7 luni, imputându-i-se încercarea de a mijloci o pace între românii ardeleni și guvernul revoluționar maghiar. Este trimis de la închisoarea din Arad la Pesta – la începutul anului 1850 – pentru a fi judecat. Condamnat – pentru a treia oară – la moarte prin spânzurătoare, pedeapsa este comutată printr-un decret imperial din 25 august 1850 – la închisoare pentru o perioadă de 4 ani și confiscarea averii.

Va sta în închisoarea Iosefstadt din Boemia până în toamna anului 1853, când este eliberat dar are domiciliul forțat la Budapesta. A ieșit din închisoare cu sănătatea zdruncinată și se retrage temporar din viața politică. În anul 1861 este

¹⁷ Silviu Dragomir *Avram Iancu*, București, 1956, p. 269.

¹⁸ S. Dragomir, *Ultima încercare a guvernului unguresc de a câștiga pe Avram Iancu*, în „Transilvania”, 1924, (IV), nr. 7, p. 227.

¹⁹ Iosif Jivan *Contribuții la cunoașterea misiunii lui E. Murgu în Transilvania*, în „Studii și articole de istorie”, vol. XV, București, 1970, p. 113.

²⁰ *Idem*, p. 114.

ales deputat în Parlament din partea circumscripției electorale Stamura – Moravita. Se stinge din viață la 12 mai 1870 la Budapesta, în vârstă de 65 de ani și este înmormântat în cimitirul Rerepesy. După 62 de ani, în anul 1932, osemintele i-au fost aduse în țară și reînhumate în capela cimitirului din Lugoj.

E. Murgu, purtătorul ideilor de libertate și unitate a tuturor românilor, a suferit persecuții și umiliri, rămâne în conștiința contemporanilor un simbol al unității revoluției române de la 1848.

IN MEMORIAM – EFTIMIE MURGU (1805-1870)

- Résumé -

Cette année ci s'accomplissent 200 ans depuis la naissance d'Eftimie Murgu et 135 années depuis sa mort. Pour cela nous avons considéré qu'il est nécessaire de le rappeler dans la mémoire des lecteurs, en présentant les moments plus importants de son activité révolutionnaire, en commençant avec sa participation aux mouvements révolutionnaires de 1840 et en suite de 1848.

Il est né le 28 décembre 1805 dans la commune Rudăria du département de Caraș-Severin. Il a étudié la philosophie et le droit aux universités de Szeged et Pesta, devenant docteur es droit à Pesta.

En 1834 il part à Iassi et en 1836 il s'établi à Bucarest étant nommé professeur de droit romain au Collège Saint Sava.

Il a participé d'une manière active au mouvement révolutionnaire de 1840, étant considéré comme le «mentor» de celui-ci. Il est arrêté, interrogé, transféré à la prison de Caransebeș et en suite a celle de Lugoj où il reste jusqu'au 21 septembre 1841. Il s'établit à Lugoj, et le commencement de la révolution de 1848 le trouve de nouveau en prison – il était arrêté depuis 1845 – d'où il est mit en liberté par les forces révolutionnaires.

Il a été le commandant de la révolution de 1848 du Banat et il a soutenu l'union des forces révolutionnaires, ainsi que la formation d'une armée populaire, l'indépendance de l'église roumaine, la reconnaissance de la langue roumaine comme langue officielle dans le Banat.

Ensemble avec Nicolas Balcesco il a soutenu l'union de forces révolutionnaires roumaines avec celles hongroises, allant dans les Montagnes des Carpates Occidentaux, chez Avram Iancu.

Après la fin de la révolution il a été arrêté le 21 août 1849 et envoyé dans les prisons de Arad et Pesta. Il est condamné pour la troisième fois à mort par pendaison, mais ultérieurement commuté en prison pour 4 ans, la confiscation des

biens. Il restera en prison jusqu'en 1853 quand il est mi en liberté avec le domicile forcé à Budapest.

En 1861 il est choisi comme député du département de Stamura-Moravița. Le 12 mai 1870 il meurt.

Eftimie Murgu est resté dans la conscience des contemporains comme un symbole de l'unité de la révolution roumaine de 1848.